

Yusuf Fahir Ataer
Bektaşî
kıyafetiyle
ve gençlik
yıllarında
aile fertleriyle
(soldan ikinci)

ardından Bandırmalızâde Tekkesi hazîresine defnedildi.

Şiirlerinin hemen hepsinde Ehl-i beyt muhabbetini terennüm eden Yusuf Fahir son devir tekke edebiyatının tanınmış simalarındandır. Kerbelâ mersiyeleri, devriyeleri, nevrûziyeleri, pek çok ünlü şaire yazdığı nazîreleri ve düzenlediği tarihleri vardır. Aruz ve hece vezniyle kaleme aldığı na't, kaside ve nefeslerinden bir kısmı bestelenmiş ve İstanbul tekkelerinde yaygın şekilde okunmuştur. Üsküdar'ın entelektüel gönül adamlarının sohbet mekânı olarak tarihe geçen Sâim Efendi'nin meşhur attar dükkânının müdâvimleri arasında Yusuf Fahir Baba da vardır. Bu dükkâna gelenlerden hat, ebru ve kitap sanatları üstadı M. Necmeddin Okyay, Mustafa Düzgünman ile gazeteci-yazar ve müzikşinas Nezih Uzel onun sohbetlerinden feyiz alanlar arasındadır. Ayrıca Müzeyyen Senar, Safiye Ayla, Alâeddin Yaşaçça ve Âmir Ateş gibi tanınmış isimlerin de ondan faydalandığı belirtilmektedir.

Eserleri. 1. *Türkçe Hutbeler* (İstanbul 1341). Bandırmalızâde Yusuf Münib adıyla kaleme alınan eserde hutbe hakkında genel bilgilerin yanında üç hutbe örneği bulunmaktadır. 2. *Mersiyye-i Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ* (İstanbul 1339). Eserde "Şiir ve Şair" başlığı altında gazel, kaside, mersiye ve bahâriyye gibi türlerin nasıl yazılması gerektiği hakkında bilgi verilerek mersiyenin tanımı yapılmış, özellikle Hz. Hüseyin için mersiye yazmanın yöntemiyile ilgili açıklamalarda bulunulmuş ve iki mersiyyeye yer verilmiştir. Eser Selami Şimşek tarafından Latin harfleriyle, sehven büyük dedelerinden Bandırmalı Şeyh Yüsf Nizâmeddin Efendi'ye nisbet edilerek neşredilmiştir (bk. bibl.). 3. *Kerbelâ'ya Dair Bir İki Söz ve Mersiye-i Şerîf* (İstanbul 1952). Bu eserin giriş kısmında "Kerbelâ Hâdisesi" ile "Bir İlah" başlıkları altında Kur'an ve hadisler ışığında Ehl-i beyt'e dair

bilgiler verilmiş, önceki eserde olduğu gibi mersiyenin tanımı yapılarak meşhur mersiyeye şairleri zikredilmiş, ardından yine iki mersiye yazılmıştır. Yusuf Fahir Baba'nın Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, Hacı Bektaş-ı Velî, Bektaşîliğin tarihi, iç yüzü ve âyin-i Cem'le ilgili *Yeni Tarih Dünyası*, *Tarih Dünyası*, *Karahöyük* ve *Tarih Coğrafya Dünyası* dergilerinde yirmiye yakın makalesi bulunmaktadır. Ayrıca "Bektaşî Âyin-i Cem'i" adlı makalesinden (*Tarih Coğrafya Dünyası*, sy. 11 [İstanbul 1959], s. 366, dipnot: 2) *Bektaşîlik* adıyla kaleme aldığı bir eseri daha olduğu öğrenilmektedir. Hz. Ali'nin methine dair kaleme aldığı yetmiş yedi beyitlik manzumesi henüz yayımlanmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Sadettin Nüzhet Ergun, *On Dokuzuncu Asırdanberi Bektaşî-Kızılbaş Alevî Şairleri ve Nefesleri*, İstanbul 1956, III, 311; *Divân-ı Kemâlî'den Aşk Sızıntıları* (haz. Baha Doğramacı), İstanbul 1957; Sadık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Ulemâsı*, İstanbul 1996, V, 92; Yaşar Kalafat, "Bektaşî Türbeleri", *I. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri: 22-24 Ekim 1998*, Ankara 1999, s. 177-179; Bedri Noyan (Dedebaba), *Bütün Yönleriyle Bektaşîlik ve Alevilik*, Ankara 2003, VI, 56-57; Ahmed Yüksel Özemre, *Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı*, İstanbul 2007, s. 23; Selami Şimşek, "Son Dönem Celvetî-Bektaşî Şairlerinden Yusuf Fahir (Ataer) Baba'nın Bektaşîlik ve Bektaşî Âyin-i Cem'inin İçyüzü ile İlgili Yaklaşımları", *2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik-Bektaşîlik Bilgi Şöleni: 17-18-19 Ekim 07* (ed. Filiz Kılıç – Tuncay Bülbül), Ankara 2007, I, 533-548; a.m.f., "Bandırmalı Şeyh Yüsf Nizâmeddin Efendi (ö. 1165/1752) ve Mersiyye-i Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ'sı", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sy. 30, Erzurum 2006, s. 65-84; a.m.f., "Son Dönem Celvetî Şeyhlerinden Bandırmalızâde Ahmed Münib Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Mecmûayı Tekâyâ'sı", *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sy. 21, Konya 2007, s. 142; a.m.f., "Üsküdar'da Yetmiş Bir Süfi-Şâir: Yusuf Fâhir Ataer Baba, Hayatı, Eserleri ve Mersiyeleri", *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V: 1-5 Kasım 2007: Bildiriler* (ed. Coşkun Yılmaz), İstanbul 2008, II, 263-284.

SELAMİ ŞİMŞEK

ATAMAN, Adnan (1926-2014)

Türk halk müziği sanatçısı,
koro şefi, eğitimci, derlemeci.

13 Temmuz 1926'da İstanbul Çengelköy'de doğdu. Babası folklor uzmanı, eğitimci Sadı Yaver Ataman, annesi Fatma Pakize Hanım'dır. Annesini küçük yaşta kaybetti. Çocukluk yılları büyükbabası Ali Yaver ve babaannesi Habibe Yekta'nın yanında Karadeniz Ereğlisi ve Safranbolu'da geçti. Kastamonu'da liseyi bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne dört yıl devam etti. Bu esnada bir yandan da İstanbul Radyosu'nda yayın yapan, babasının kurduğu ve yönettiği Memleket Havaları Ses ve Saz Birliği'nde bağlama sanatçısı olarak yer almaya başladı. Sanat hayatı eğitim hayatının önüne geçince tıp tahsilini yarım bıraktı. Altı ay süreli kısa askerlik hizmetinden sonra İstanbul Defterdarlığı'nın açtığı memurluk sınavını kazanarak Beşiktaş Veraset Vergi Dairesi'ne memur adayı olarak tayin edildi. Maliyedeki bu görevi sürerken bir taraftan da Memleket Havaları Ses ve Saz Birliği'ndeki müzik çalışmalarını sürdürdü. Bu sırada babasının girişimiyle İstanbul Belediye Konservatuarı bünyesinde kurulan Folklor İnceleme ve Derleme Kurulu'na bağlı Folklor Tatbikat Topluluğu'na (günümüzde İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı Türk Halk Müziği Topluluğu) sınavla fahri saz sanatçısı oldu (1953); ancak hastalanması ve hastahanedeki bir ay kadar yatması üzerine memuriyetten ayrılıp Folklor Tatbikat Topluluğu'ndaki sanat çalışmalarına döndü. 1954'te kendisi için özel olarak açılan sınavda başarı gösterince topluluğun kadrolu saz sanatçıları arasına katıldı. Babasının topluluktaki şeflik görevinden 1960'ta emekliye ayrılması üzerine topluluk yöneticiliğine altı ay süreyle vekâlet eden Süheyla Altmışdört'ün

Adnan
Ataman

ardından 1961'de topluluğun şefliğine ve yöneticiliğine tayin edildi.

Adnan Ataman, Folklor Tatbikat Topluluğu ile birlikte önce babasının şefliği döneminde Adana, Konya, Burdur, Isparta, İzmir, Aydın, Manisa, Çanakkale, Tekirdağ, Kırklareli, Edirne, Bursa, Kastamonu ve Safranbolu yörelerini kapsayan turne konserlerine katıldı. Topluluğun şefi olarak da yurdun hemen her yöresinde ve yurt dışında Tunus'ta Kartaca (1985), Fransa'da Paris, Le Havre, Rain ve Lille (1987), Almanya'da Freiburg (1987), İngiltere'de Eastbourne (1988), Belçika'da Gent (1993) ve Hollanda'da Amsterdam (1993) şehirlerinde konserler yönetti, uygulamalı seminerler verdi. Yine bu toplulukla birlikte Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu bünyesinde çok sayıda televizyon programı hazırladı ve yönetti. 1991-1993 yıllarında adı geçen kurumda ayda bir düzenlediği yirmi sekiz adet açıklamalı halk müziği programı yönetti.

İstanbul Belediye Konservatuarı bünyesinde topluluk eğitimciliği ve yöneticiliğinin yanı sıra Folklor İnceleme ve Derleme Kurulu üyeliği yaptı. Bu topluluğun kırk dört yıl şefliğini ve yöneticiliğini yerine getirdikten sonra görevini öğrencisi Esat Kabaklı'ya devredip 2005 yılında emekliye ayrıldı. Ayrıca Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nda bağlama sanatçılığı, Radyo Türk Halk Müziği Toplulukları şefliği yaptı; Danışma Kurulu, Denetleme Kurulu, Repertuvar Kurulu vb. kurumların üyeliğinden bulundu. Adnan Ataman, Radyo Türk Halk Müziği Toplulukları şefliği görevinden 1995'te, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu bünyesinde elli yıl boyunca sürdürdüğü kurul üyeliklerinden de 2005'te ayrıldı. Türk müzik hayatına bir eğitimci olarak da hizmet etti. İstanbul Teknik Üniversitesi İstanbul Türk Müsiki Devlet Konservatuarı'nın kurucuları arasında yer aldı ve kurumda bir süre görev yaptı. Bu arada stajyer sanatçıların eğitimiyle ilgilendi. 1993-2007 yıllarında Müjdat Gezen Sanat Merkezi'nde çok sayıda sanatçı adayı öğrenci yetiştirdi. Merkezi Londra'da bulunan International Folk Music Council'in üyesi olan ve çeşitli kongrelere katılan Adnan Ataman bir fikir adamı olarak da Türk kültür ve sanat hayatına katkı sağladı. Kongre, sempozyum vb. toplantılarda sunduğu tebliğlerle fikirlerini savundu. Süreli yayın organlarında Türk halk müziği hakkındaki görüşlerini kültür-sanat çevreleriyle paylaştı ve bu konuda birçok ödüle layık görüldü. Adnan Ataman 15

Ağustos 2014 tarihinde İstanbul'da vefat etti, ertesi gün Beylerbeyi'ndeki Nakkaştepe Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Çalışmalarını daha çok halkın yaşattığı geleneksel değerlerin kaynaklarını araştırma konusuna yoğunlaştıran Adnan Ataman folklorik karakter taşıyan mahalli / anonim müzik materyalleri üzerine çalışmış, derleyici olarak Türk halk müziği repertuarına çok sayıda eser kazandırmıştır. Azerbaycan, Balıkesir, Batı Trakya, Çankırı, Denizli, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Isparta, İstanbul, Karabük, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Konya, Malatya, Mersin, Muğla, Nevşehir, Ordu, Rize, Rumeli, Şanlıurfa gibi Türkiye'nin hemen her yerinde onlarca mahalli sanatçıdan derlediği ve notaya aldığı müzik eserlerinin sayısı 300 kadardır. Bunların büyük bir kısmı yayımlanmış, seslendirilmiş ve toplumun beğenisini kazanmıştır.

Ataman Abdülvahit Küzecioglu, Adnan Türköz, Ahmet Gazi Ayhan, Ali Ekber Çiçek, Âşık İsmail Aydın (Âşık Dâimî), Âşık Kul Ahmet, Cemile Cevher Çiçek, Hanife Ataman, Muharrem Akkuş, Musa Eroğlu, Müşerref Ercan, Neşet Ertaş, Özay Gönülüm, Sadi Yaver Ataman, Talip Özkan, Yalçın Özsoy gibi halk sanatçılarının sesinden pek çok eser derlemiş ve notaya almıştır. "Arabaya daş koydum" (Kızılhisar Zeybeği) ve "Zobalarında guru da meşe yanyor" (Denizli); "Cemile'min Geçtiği Yollar Meşeli" (Denizli Acıpayam); "Evleri Yol Üstüdür" (Şanlıurfa Halfeti); "Gitme durnam gitme nerden gelirsin" (Erzincan Tercan); "Sinem beni yandırır" (Diyarbakır); "Yatamadım gasavetten meraktan" (Mersin Mut); "Bir giderim beş ardıma bakarım", "Daş harmanın mazısı", "İlik düştü yakamdan", "Yeşil ipek bükene" ve "Selâm da söylen beybabama" (Karabük Safranbolu); "Leblebi koydum tasa" (Çankırı Çerkeş); "Gar mı yağmış yüce dağlar başına" (Kırşehir); "Varın söylen Urfani'ye yârin öğrensin" (Mersin Silifke) gibi birçok eser bunlardan bazılarıdır.

Elli yılı aşan sanat hayatı boyunca yönettiği 500'ü aşkın konserle Türk halk müziğini sahneleme tekniklerinin gelişimine büyük hizmetlerde bulunan Adnan Ataman zevkli ve geniş repertuvar seçiciliği, yöneticiliği ve halk müziğinin yeteneklerinin geliştirilmesi yönündeki titizliğiyle müzik çevrelerinde büyük saygınlık kazanmıştır. Halk ezgilerinin, geleneksel yaşam ve beslenme yolları ile bağlantılı olarak konser salonlarında işitsel ve görsel

sahneleme yöntemleri kullanılarak drammatize edilmesi, zaman zaman da halk oyunları ve halk tiyatrosu kimliğiyle sunulması da Adnan Ataman'ın sanat hayatında dikkat çekici yönlerden birini temsil etmektedir. Onun Sadi Yaver Ataman'ın folklor ideallerine bağlılığı bir diğer özelliğidir. Adnan Ataman meslekî bilgi ve tecrübelerini *Bu Toprağın Sesi [Halk Müsiki]* adını verdiği bir kitapta toplamış (yay. haz. Süleyman Şenel, İstanbul 2009), bir eserini de *Safranbolu Türküleri ve Oyun Havaları* adıyla Safranbolulular'a armağan etmiştir (yay. haz. Süleyman Şenel, İstanbul 2009).

BİBLİYOGRAFYA :

Sadi Yaver Ataman, *Toprak Kokan Memleket Havaları*, İstanbul 1951; "Ataman, Adnan", *Ses Sanatçılar Ansiklopedisi*, İstanbul 1970, s. 42; Şenel Önalı, *Türk Halk Müsiki Ansiklopedisi*, İstanbul 1977, s. 127; Atınc Ernmalar, *Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı*, İzmir 1989, s. 748-749; Süleyman Şenel, *Sadi Yaver Ataman*, İstanbul 1995; Mansur Kaymak, "Adnan Ataman", *Türk Halk Müziği ve Oyunları*, II/10, Ankara 1984, s. 387.

SÜLEYMAN ŞENEL

ATAMAN, Sadi Yaver

(1906-1994)

Folklor uzmanı,
saha araştırmacısı, eğitimci, yönetici
ve sanat uygulayıcısı.

23 Nisan 1906'da babasının görevli olduğu Yanya'da doğdu. Babası ünlü mücahit Şeyh Şâmil'in baba soyundan gelen Ali Yaver, annesi Safranbolulu Ciliz sülâlesinden Habibe Yekta Hanım'dır. İlk mektebi, rüşdiye ve idâdiyi Safranbolu'da, lise öğrenimini İstanbul Erkek Lisesi'nde tamamladı (1926). İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği kısmına kaydolduysa da tahsilini yarım bıraktı. Müziğe olan tutkusu sebebiyle önce Beylerbeyi Müsiki Cemiyeti'ne, ardından İstanbul Konservatuarı'na girdi ve buradan 1930'da mezun oldu.

Sadi Yaver Ataman son yıllarında bağlama çalarken

